

ՍԱՀԱԿ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Ե.

Գ Ի Ր Ք Թ Ղ Թ Ո Ց

ՄԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՒՆԵՆՈՑ

Թ Ի Փ Ղ Ի Ս

Տպարան Տ. Ռոտինսոնի և Մ. Դարաձե

1901

11M
+ 11/2

**ԹՈՒՂԹ ԱՄԵՆԱԶՆՈՐՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ԳՐԻ-
ԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՑ, ԶՈՐ ԳՐԵԱՑ Ի ՀՈՅԱԿԱՊ
ԵՒ ՅՆԿԱՆԱՒՈՐ ՈՒՒՏՆ ԿՃԱՒԱՑ, ՎԱՄՆ ԿԱՐ-
ԺԵԱՑՆ ԱՆԻԺԵԼՈՑ ԹՈՒՆՐԱԿԵԱՆՑ ՅՈՒՆԵՍԻ ԵՒ
ՅԵՄՐԵՍԻ, ՈՐ ԵԿՆ ԶԳԵՍՏԻ ՈՉԽԱՐԱՑ, ԵՒ Ի
ՆԵՐՔՈՑ ԳՆՅԼ ՅԱՓՁՏԱԿՈՂ, ՈՐ ԵՒ Ի ՊՏՂԱՑ
ԺԱՆՈՒՑԱՒ ԱՄԵՆԻՑ, ԶՈՐ ԼՈՒԵԱԼ ՍՈՒՐԲ ՎԱՐ-
ԴԱՊԵՏԻՆ ԳՐԵԱՑ ՍԱԿՍ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ Ի ՉԱՐ
ԿԱՐԺԵԱՑՆ:**

Տէր Հայր, զոր գրեմս, իրր չՏաւատալի համբաւ չար տեղեկութեամբ, զի թէպէտ և յորոց լուանն հաւատարիմք կարձէին, և չէր ինչ խէթ չարեաց քինիւ, ոչ այլ իմն ունի կերպարան հակաճառութեան, քանզի լուայ թէ յանյիշելի ամենազազիր մըծոյնութիւն աղանդաւորութեան անիծելոց Թոնրակեանցդ ի միջի ձերում բարեխորհիցդ յիշատակի, և հիացայ՝ զարմացայ՝ ընդ այդպիսի անյարմար երեսս բանի, Աստուծոյ ատելեացդ՝ որ ասեն զձէնչ ասել առաւել զայդ գիտնական անուն Մուշեղայդ, թէ տեղեկացեալ եմք ի մերմէ առաքեալ թղթաբերէ, որ չեն նորա աւտար յառաքելականդ դաւանութենէ, և ըզձալ բողձալ մեծաւ փափազանաւր հաւասարիլ մասին նոցա, և խառնիլ արեան ընդ կոտորեալսն ի սրոյ՝ վրիժախնդիր հեթանոս ամիրային Ապլվարդայ, որ արդարև՝ գաւազան սրտմութեան ի ձեռին Տեառն Յիսուսի, Եւ թէ յո՞ր զիրս հրամայէ նզովել զոր, և զերջանիկ Տեառն մերոյ Վնանիայի զզարմանագիծ հակաճառութիւն նամակին, զրարանականս ասել կամ անպատեհս, կամ ոչ Աստուծով խաւսեցեալ։ Արդ եթէ այդորիկ ազդեցան ի ձէնչ, թողում ասել թէ հաւանեցան, և անխայեմ գրել թէ ճաշակեցան, ապա զլիւաւորեցաւ առ ձեզ նախագրեալն, թէ Կերակուրժ

Չոցա ընդիրք չպարացան: Բազում ինչ աստուածային և առաքելական ամենայն ինչ ուրացեալ է ի նոցանէ, և խափանեալ յաստուածային կարգաց:

Ա. Ձեռնադրութիւնն՝ զոր առաքեալքն ի Քրիստոսէ ընկալան:

Բ. Եւ Հաղորդութիւն մարմնոյն նորա՝ զոր ասաց առաքեալ Եթէ զհացն Հաղորդութեան ճաշակելով, զնոյն ինքն զԱստուած միացեալ ի մարմնի ընդունիմք և ճաշակեմք, զոր Արմաթա Հասարակաց կերակուր զսարսափելին զարդապետեաց:

Գ. Եւ գծնունդն հոգեոր երկանցն, որ ի ջրոյ և ի հոգւոյ, ծանուցեալ թէ որդիս Աստուծոյ գործէ, ջուր ինչ լուսլեաց զնոյն նոցին ուսոյց:

Դ. Եւ զաւրհնաբանեալ զար կիւրակէին՝ յորում արար զլոյսն առաջին և կատարեաց զլոյսն յարութեան իւրոյ ի նմին, և զլոյսն կենարար գալստեանն նովաւ տնաւրինեաց, զայն պատկեր պաշտելի աւուր ընդ այլոցն զուգաթուեալ նոցին թարգմանեաց: Արդ զորս յայսցանէ զնոցա գիտեմք խափանեալս, ոչ առաքելական կամ աստուածականս:

Ե. Ձծնադրութեանն խորհրդական պաղատանս՝ զոր ինքն արարիչն ամենայնի խոնարհեալ կրկնեաց:

Զ. Թէ զաւազանն ուրացեալ ի նոցանէ, յորում ինքն Քրիստոս մկրտեցաւ:

Է. Թէ զհաղորդութիւն անմահութեանն զոր ինքն բոլորից Տէրն ճաշակեաց:

Ը. Թէ զմծղնէական անխտիր պղծութիւնն, զոր Տէրն ըզհայեցուածն արգելեալ խտրեաց:

Թ. Թէ զնշանն երկրպագեալ զոր Աստուածն մարդացեալ յուսն իւր բարձեալ կրեաց իրր զփառս ինքեան և զիշխանութիւն:

Ժ. Թէ զմարդապաշտ ուրացութիւնն, որ գարշելի է և անիծեալ բան զկոպաշտութիւն:

ԺԱ. Թէ զինքնաձեռն բամահանաց քահանայութիւնն՝ որ աստանայի է նմանութիւն:

ԺԲ. Թէ զպսակին ամուսնութեան անգոսնութիւն, զոր Տէրն ինքեան սքանչելեալք և մարրն իւրով Աստուածածնաւ յարդեաց և պատուեաց, զպսակն անգոսնեն, և զոր սիրով մերձենան յիրեարս՝ կատարեալ սէր համարին և յԱստուծոյ, և հա-

Ճոյ Գրիստոսի թէ՛ Աստուած սէր է և զսիրով միաւորին կա-
մի և ոչ զպսակ:

ԺԳ. Թէ՛ զերախայրեացն կատակերգական երգիծանու-
թիւնն, զոր Աբէլ և Նոյ, և Արրահամ, և Դաւիթ, և Սողոմոն
և Եղիայ՝ աստուածային բարկութեանն ցուցին Հաշտարաբու-
թիւն:

ԺԿ. Թէ՛ որ զգլխաւոր աղանդին իւրեանց գարշութեանն
յանդգնեալ Գրիստոս անուանեն, զոր Գրիստոս կանխաւ վկայեաց
թէ՛ յարիցեն սուտ Գրիստոսը և սուտ մարգարէք, և այս է ա-
սելն մարգարէին, թէ՛ Խորհեցաւ անզգամն ի սրտի՛ իւրում թէ՛
ոչ իցէ Աստուած: Արդ այդորիկ են բննաւորիդ Մուշեղայ ան-
խոտոր Հաւատոյ առաքելականքն:

Արդ՝ զայսոսիկ Հաւրեղայրն մեր և վարդապետ, մեծաւ
բննութեամբ խնդիրս արարեալ իբրեւ զԱստուծոյ ջատագով, և
անգստին իբր զիմաստուն Նախամարտիկ տապալեաց զառաս-
պելարան Հայհոյութիւն անաւրինելոցն Թանրակեանցն, թէ՛ ոչ
մեր զանուն պղծոցն ի Համբաւուց ի սակաւ ինչ լրոյ գիտէաք:
Արդ զի՛նչ պարգևս ընդրութեան տեսեալ ի գարշելին Կումր-
րիկոս, և կամ յիշատակ բարեոյ ի Սիմոն, և կամ յոյս ակնկալու-
թեան ի Նեոն՝ որոց նոցա են աշակերտեալք, որ զերախտին
անպատում բարեգործին, չարչարանացն մոռացեալ, զնոսա կար-
գան ապաւէն՝ որ զնոցանէն ստացեալ: Որք են շարք շանց, և
գումարք գողոց, և զունդք գայլոց, և դասք դիւաց, և ազինք
աւապակաց, և կոյտք կերչաց, և բոյլք բարբարոսաց, և խումբք
խաշահանուաց, և ժողովք չարեաց, և արք արեանց, և երամք
թունաւոր աւձից, և վտառք մարդադէմ զազանաց, և կաճառք
կախարդասարաս աղանդաւորաց, և ոչ միայն եկեղեցականաց,
այլ և Հեթանոսաց են անպոսնելիք:

Քանզի և այն Հլաւր այր՝ ինդրող վրիժուց Նախատա-
նացն Գրիստոսի, որ զանիծեալ զնախնիս նոցա խայտառակամահ
սատակեաց, զայս ինչ ասէր ցերկրորդն Յամբէսի, թէ՛ Գրիստոս
յերիբ աւուր յարեաւ, արդ մինչ դու զքեզ Գրիստոս անուանես,
սպանանեմ զքեզ և թաղեմ, և դու զկնի Ն, աւուր կենդանացիր-
ես զիտեմ թէ՛ Գրիստոս իցես, թէպէտ այնքան աւուրքք բազ-
մաւք յետոյ յարիցես: Արդ նա մերձ էր և դրացի դառնացո-
ղացն մոլեղնութեան, և զայն լուր ի բազմաց ճառողաց կըր-
թեալ էր, և Գրիստոսի ճշմարիտ յարութեանն ամենեին Հա-

ւատայր, և զնոցայն այսն արարեալ իբր զարժանիս Հենգնե-
լոյ եթող յիշատակ ընդ ինքեաց, քանզի և զայն Աստուած
և ոչ երկրային խորհուրդ տնկեաց, հրամայեալ տնտեսեաց, նո-
վաւ, չարաւ զչարինս իրատեալ և կամ սատակեալ, որպէս
զվիշապն ահագին հնդկային ետ կերակուր, և զհրէայնս Քաղ-
դէացւոյն իրատեաց, և զխաչահանունսն Տիտոսիւ և Վես-
պիանոսիւ և Ադրիանոսիւ, դատեալ խորտակեաց: Եւ զԵգիպ-
տականացն ազգ Վիւրոսիւ կործանեալ կրկին կշտամբեաց, և
մեծահեծան հարուածոց ասի նոյն ինքն Բեյիար կախեալ ի
տաճարին հրամանաց ահաւորին: Արդ դէքն Աստուած գիտա-
ցին զՄիածինն և դատաւոր ամենայնի դաւանեցին. և պեղծն
Սմբատ կրկին Սիմոն, իւրոցն դառնարմատ և որոմնաբոյս աշա-
կերտացն զինքն ետ երկրպագել, որպէս մոգն այն Սամարացի
և Մոնտանոս, և Պիւթագորաս, անգրական և հեթանոսային
խմաստասէր:

Արդ ամենեին նուազս ի յորունց և սակաւս ի բազմաց
գծագրեցի, և մնամ յսել ի ընդ ձերոց. քանզի առաջի է
Տէրունական կանոնի սահման, եւ ի բանից քոց արդարասցիս,
և բանից քոց պարտաւորեցիս: Այլ եթէ ընդ գրաբանութիւն
նոցին զարմանայք, գիտեմք և զստանայ սաղմոս ասացեալ
յաւր փորձութեան ամենափրկչին: Եւ արդ՝ եթէ ոչ անէծս կըր-
կինս և նստիս բազմապատիկս ոչ արձանացուցանէք սկզբնա-
հաւրն նոցա Սմբատայ և մեռելոց նոցա, և կախարդական կրաւ-
նից նոցա և դաւանութեան նոցա, և զոր բարին կերպա-
րանին կրկին կղկղանըս գրէք և առաւել ուրացութիւն վար-
կանիք, և յիմ նամակիդ ոչ նշանակէք, որով զձեզ անարատ
յարմար է առնել, և զգայթակղութեանն խէթ տարագրել, և
գիտէք և իմանայք եթէ վասն ձեր բարւոյ և խաղաղութեան
և սիրոյ գրեցի և հոգացայ, զի մի՛ ամբողջ այդ ապաստանի ի
պահողաց դորին նենգեսցի:

Ապա դուք ձեզէն պատուականութեան ձերում մասն ե-
ղէք, զի այդ Մուշեղ՝ վարդապետ զինքն գրէ, պարտ է ախո-
յեան լինել ընդդէմ հակառակորդին, և զխրամա՞ հատեալ կարկա-
տել, և զթերին պատուարել, և խաւարելոյն լոյս և աղ և խը-
րատիւ լինել ըստ աստուածային կանոնին: Ապա թէ լոյսդ կար-
ծեալ ի դմա խաւար է ստուգապէս, աւձահար թովիչ է, և ա-
նիմաստ դեղատու, զի գիտութիւն ոչ աւժանդակեալ մատամբն

Աստուծոյ, ձա՛յն է անընդրական անյարմարապէս ազդեցեալ և պատգամ է նենգական խափանիչ խաղաղութեան: Եւ արդ ռ՛ւր գիտութիւն դորա ասելդ թէ՛ յո՛ր գրոց ունին նպովել զոր. Պաւղոս և զհրեշտակն աւտարի ոչ խորհող, նպովեալ, և գնոյն կրկնեալ ոչ պատկառեաց, և Դաւիթ զխոտորեալն ինքն անէծ կշտամբութեամբ ստորագրեաց: Եւ Տէրն զբնաւ ահեկանացն դասալքութիւնն ասէ, Երթայք յինէն անիծեալք. և զհերձուածողական չարափառութիւնն ի նւագ դաւանութեանն որ զկնի աւետարանին կանոնեալ պաշտի, կրկին նպովեալ ի սուրբ ժողովոյն Նիկիայ՝ ընկալաք և ուսաք, և դարձուած թղթոցն պատասխանեաց Պետրոսի և ի Սահակայ զորոշեալսն ի Քաղկեդոնականացն նպովական բանիցն խրատեաց, և Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ գլուխք նպովականացն հատուածոց ընդդէմ՝ նեստորի, և հենատիկոն թուղթն Ջենոն կայսեր որ նպովէ յանուանէ ըզբնաւ հերձուածողան: Զի թէ որ ի մասնէ ունի թերութիւն՝ պատուիրանաւ պարտիմք նպովել, որչափ առաւել զբազմաչերձուած ժողովոյն զդաս, որ կտրեալ են ի Քրիստոսէ, և կապեալ միացեալ ընդ սատանայի: Եւ արդ, Տէր Հայր, մի՛ դժուարիք ընդ բանս գրոյդ, և զանխարդախ սէրդ ատելութիւն վարկանիք, զի սէրն Քրիստոսի ստիպէ զմեզ յայտոսիկ, և կամիմք զձեզ ա՛րբիս լինել, և զհաւրն Անանիայի, զլիազիտութեամբ զմատեանսն որ ընդդէմ հերձուածողացն հոգս տարեալ գրեաց, և դուք գրել հրամայեցէք:

